

POSITION PAPER OPLOSSINGSRICHTINGEN T.A.V. BIJTINCIDENTEN - RISKASSESSMENTTEAM UNIVERSITEIT UTRECHT

De achterliggende problematiek bij bijtincidenten door honden is nog onvoldoende in kaart gebracht, maar de signalen van handhavers, hulpverleners, gemeenten en maatschappelijke organisaties duiden op een complex en multifactorieel probleem dat een multidisciplinaire aanpak vraagt. De oplossingsrichting voor dit maatschappelijk vraagstuk ligt in een **totaalpakket aan maatregelen** ten aanzien van vroegtijdige signalering, afstoppen van toevoer c.q. handelskanalen, het bestrijden van criminele activiteiten met honden, het stimuleren van een zorgvuldig fokbeleid (ook t.a.v. gedragskenmerken), gedegen publieksinformatie t.a.v. het belang van socialisatie en opvoeding van honden ter voorkoming van gedragsproblemen. Een preventieve insteek is de weg om dierenwelzijn te borgen en om de maatschappij veilig te houden met respect voor mens én hond.

A. Handelsstromen, criminaliteit en eigenaarsprofielen.

(Inter)nationale hondenhandel en commerciële hondenfokkerij vormen een risico voor problematisch hondengedrag zoals bijten in een latere levensfase (o.a. McMillan, 2017). Dit heeft te maken met onzorgvuldige selectie van ouderdieren in wisselwerking met onvoldoende aandacht voor de moeder-kindrelatie en adequate invulling van de socialisatiefases. Daarnaast bestaat bij de commerciële handel een hoger risico voor het oplopen van mentale trauma's, o.a. door transporten, hoge dichtheden, gevechten met soortgenoten, mishandeling, etc.. Om dit tegen te gaan is een belangrijke stap het **opsporen en afstoppen van illegale handelsstromen en toevoerkanalen**. Daarnaast is inzicht nodig in **eigenaarsprofielen**. Bekend uit onderzoek is dat bepaalde typen eigenaren met bepaalde gedragseigenschappen, zoals impulsiviteit, zorgeloosheid, egoïsme, manipulatief en sensatie zoekend gedrag, bepaalde typen honden (groot en gevaarlijk) prefereren (Ragatz *et al.*, 2009; Barnes *et al.*, 2006). Eveneens opvallend is dat nogal wat bijtincidenten plaatsvinden bij eigenaren die kampen met psychische stoornissen, werkeloosheid, schuldsanering en complexe sociale situaties. Bijtincident, verwaarlozing en mishandeling gaan soms hand in hand ("Cirkel van geweld") en dit wijst op een breed maatschappelijk probleem en onderstreept het belang om elk incident vanuit verschillende invalshoeken individueel te beoordelen.

In bepaalde criminele kringen dienen bepaalde hondtypen criminele of wettelijk niet toegestane doelen, zoals inzet voor hondengevechten of als wapen dan wel intimidatiemiddel. Daaromheen opereert een circuit dat wordt ingezet bij fok en verkoop. De aankoop van naïeve eigenaren van surplus dieren uit dit circuit vormen een aanverwant probleem. Ontmanteling van criminele netwerken kan gefaciliteerd worden door meer zicht op handelsstromen en criminele netwerken (zie A. Duijnker, *De hond: statussymbool of Bitcoin*, 2016). **Sociologisch en criminologisch onderzoek** kan hier inzicht bieden, dat nodig is voor een meer doelgerichte aanpak.

Een houd- of fokverbod voor bepaalde eigenaren biedt hier een oplossingsrichting, zodat honden niet meer aangeschaft en gefokt kunnen worden door onverantwoordelijke eigenaren. Handhaving en handhaafbaarheid zijn daarbij een aandachtspunt (Zie: https://www.beke.nl/doc/2016/Dieren_Verboden_Bekereeks.pdf). De hierboven geschetste profielen zijn duidelijk te onderscheiden van een eigenaar die zich na een bijtincident onmiddellijk wendt tot de dierenarts en/of diergedragstherapeut voor advies. Laatstgenoemde eigenaar neemt zijn verantwoordelijkheid en probeert verdere incidenten te voorkomen.

Kortom, meer inzicht in eigenaarsprofielen, de reden van aanschaf en bezit van bepaalde hondenrassen/typen inzichtelijk maken door middel van sociologisch en criminologisch onderzoek is van grote waarde. Hierdoor ontstaat inzicht in de verstrengeling met criminele dan wel illegale activiteiten zoals hondengevechten (met een eigen toevoer- en fokcircuit), diverse vormen van georganiseerde criminaliteit en financieel gewin.

B. Een goede start: beter fokbeleid en socialisatie ter voorkoming van gedragsproblemen.

Een zorgvuldige invulling van de eerste levensfase is de opmaat voor het goed kunnen functioneren van een huishond in onze maatschappij in volwassenheid (review Dietz *et al.*, 2018). Daarom moet de algemene inzet zich richten op een zorgketen van A tot Z, waarin als eerste de fokker zijn verantwoordelijkheid neemt, o.a. door zorgvuldige **fokselectie op gedrag**, hanteren van een **socialisatieprotocol**, goede **pup-eigenaar matching**,

en ook NEE durven te verkopen. Een potentiële eigenaar is ook verantwoordelijk voor een weloverwogen aanschaf en moet zich goed laten informeren (geen impulsaankopen). Voor eigenaren die zelfstandig op zoek gaan naar **informatie** is er de LICG-website, maar ook moet er gezocht worden naar gremia voor een meer actieve benadering van doelgroepen die zich niet vooraf informeren, of laten informeren. Dit om aanschaffen te voorkomen via verkeerde kanalen en/of van een niet-passend hondenras of -type. Deze problematiek is weerbarstig in de aanpak, maar een eerste insteek zou het stimuleren van een goede beschikbaarheid aan **kwaliteitscursussen** kunnen zijn voor/na de aanschaf van een hond bij een **professionele hondenschool met geschoolde kynologisch instructeur(s)**. Cursussen voor/na aanschaf kunnen drie doelen dienen: 1) tegen gaan impulsaankopen; 2) werken aan optimale benutting van de socialisatiefasen en opvoeding van de pup en diens eigenaar; 3) vroegtijdig signalering van risicogedrag (o.a. angst, agressie, prooigedrag). Ten aanzien van het laatste punt: bij tijdige signalering kan extra training en/of doorverwijzing plaatsvinden naar een professioneel opgeleide diergedragstherapeut (Stichting Certipet, SPPD, NVGH). Een dergelijk opgebouwde zorgketen kan bijtincidenten voorkomen. Daarbij is verdere professionalisering van het werkveld wel essentieel. Een goed draaiende zorgketen vereist professionele begeleiding door goed geschoolde kynologisch instructeurs (mbo-niveau) en diergedragstherapeuten (hbo-niveau of hoger). De **bescherming van de titel kynologisch instructeur en diergedragstherapeut** zal mensen stimuleren begeleiding te zoeken bij iemand met kennis van zaken en een gedegen opleiding. Ook dierenartsen kunnen een belangrijk aanspreekpunt zijn voor hondeneigenaren, want elke pup moet gechipt en gevaccineerd worden. Door **Puppy “consultatiebureaus”** en **“puppy-experience-classes”** (inclusief aanschafadvies...*bezint voor u begint*) bij dierenartsen te promoten, kunnen problemen in het latere leven voorkomen worden en is er een vorm van monitoring.

C. Effectieve aanpak van risicovolle situaties rondom bijtincidenten.

Helaas is geen enkele aanpak waterdicht. Na bijtincidenten moet er wederom een onderscheid worden gemaakt in een *verantwoordelijke eigenaar* die zelf initiatieven onderneemt versus een eigenaar die *geen verantwoordelijkheid* neemt en waarbij zelfs na herhaalde waarschuwingen door de politie, keer op keer bijtincidenten plaatsvinden. Deze laatste groep is niet bereikbaar met voorlichting en educatie en het effect van preventieve maatregelen bij deze doelgroep is gering. Daarom zal voor een gering percentage hond-eigenaar combinaties een strafrechtelijk of bestuursrechtelijk ingrijpen door de overheid bij ernstige of recidiverende incidenten nodig blijven.

Een eerste stap die genomen moet worden is het inrichten van een **centraal meld- en registratiepunt** om op landelijk niveau informatie te vergaren over bijtincidenten voor inzicht in omvang, aard, ernst en factoren die hierbij een rol spelen (en niet alleen beperkt tot hond-mens incidenten). Een goed **landelijk protocol en model APV** voor gemeentes kan helpen bij het creëren van uniformiteit in bestuurlijk ingrijpen m.b.t. bijtincidenten. Gemeentes zouden bij lichte bijtincidenten vroegtijdig door moeten verwijzen naar lokale gediplomeerde kynologisch instructeurs (bij opvoedproblemen) en diergedragstherapeuten (bij meer complexe problematiek). Bij ernstige en/of recidiverende incidenten bij onverantwoordelijke eigenaren is het van groot belang dat een hond met een bijtincident **individueel** wordt beoordeeld op basis van een risicoinschatting gebaseerd op een afweging van verschillende informatiebronnen door een onafhankelijk multidisciplinair team. Dierenwelzijn, medische aspecten, ethische afwegingskaders, zijn hierbij het uitgangspunt, waarbij in de weging gebruik wordt gemaakt m.b.v. van gestandaardiseerde en gevalideerde procedures. Daarbij behoort ook het uitvoeren van een gedragstest om extra informatie vergaren aan het dier zelf (*animal based criteria t.a.v. agressie, angst, sociabiliteit, herstel, trainbaarheid, etc.*). Een risicoinschatting maken gebeurt **per individuele hond**, waarin naast informatie over de hond zelf, de context van een bijtincident, de aanleiding, de leefomstandigheden en eigenaarsprofielen en allerlei andere factoren worden meegewogen op basis waarvan vervolgens maatregelen kunnen worden geadviseerd om toekomstige bijtincidenten te voorkomen.

Conclusies over het wel of niet succesvol zijn van nieuw beleid worden vaak getrokken op basis van correlatief onderzoek, daarbij kunnen echter nooit uitspraken worden gedaan over causale relaties tussen wetgeving en beleid en aantal bijtincidenten. De invoering of afschaffing van wetgeving met betrekking tot bijtincidenten wordt dus vaak op basis van onvoldoende informatie gebaseerd. Het toepassen van een **goede effectmeting** voor en na invoering van nieuwe maatregelen is noodzakelijk.

Samenvatting oplossingsrichtingen:

Ad A. Handelsstromen, criminaliteit en eigenaarsprofielen.

- Criminologisch/sociologisch onderzoek naar o.a. criminele netwerken en eigenaarsprofielen.
- Afstoppen van handelsstromen.
- Mogelijkheid onderzoeken om het hebben van een strafblad te koppelen aan een houdverbod van bepaalde hond typen (Opm: IBG 2015: 16% van de eigenaren in bezit van strafblad vs 1-2% Nederlandse populatie: CBS).
- Herkenbaar labelen van aanwezigheid van hond bij criminele praktijken dan wel van inzet van een hond als (crimineel) middel of wapen in politiesystemen.
- Goede (na)scholing handhavers, DiPo's, enz.

Ad B. Een goede start: beter fokbeleid en socialisatie ter voorkoming van gedragsproblemen.

- Selectie op gedrag bij ouderdieren.
- Verplichting tot uitvoeren socialisatieprotocollen en matching procedures door fokkers (niet alleen bedrijfsmatige fokkers! [art. 3.22]).
- Publiek breed informeren over de impact van socialisatie en opvoeden van een huishond.
- Puppy consultatiebureaus bij dierenartsen ten behoeve van het monitoren van gedragsontwikkeling.
- Beschikbaarheid cursussen voor/na aanschaf hond bij een professionele hondenschool/kynologisch instructeur.
- Beroep van geschoolde professionele kynologisch instructeur, hondentrainer en diergedragstherapeut beschermen en herkenbaar maken.

Ad C. Effectieve aanpak van risicovolle situaties rondom bijtincidenten.

- Centraal meldpunt en registratie van bijtincidenten volgens een uniform protocol.
- Landelijk protocol bijtincidenten en model APV, incl. landelijke aanlijn- en muilkorfplicht i.p.v. gemeentelijk.
- Risicoinschatting maken bij ernstig bijtincident van individuele hond aan de hand van meerdere informatiebronnen.
- Houdverbod als zelfstandige maatregel bij onverantwoordelijke eigenaren.
- Financieel mogelijk maken van gedragstraining van IBG honden.
- Goede effectmetingen.